

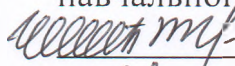
Київський національний університет театру, кіно і телебачення
імені І. К. Карпенка-Карого

Факультет театрального мистецтва

Кафедра театрознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної та
навчальної роботи

 Інга Чхатарашвілі-Петраш
« 31 » 08 2026 рік

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПРОСТОРОВІ КОНЦЕПЦІЇ СУЧАСНОГО ТЕАТРУ

Рівня вищої освіти	<u>другий (магістерський)</u>
Галузі знань	<u>В Культура, мистецтво та гуманітарні науки</u>
Спеціальності	<u>В6 Перформативні мистецтва</u>
Спеціалізації	<u>В6.01 Сценічне мистецтво</u>
Освітньої програми	<u>«Театрознавство»</u>

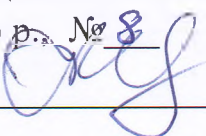
Київ – 2026

Розробник: Данилейко Лілія Анатоліївна, викладач, кандидат мистецтвознавства.

Викладачі: Данилейко Лілія Анатоліївна, викладач, кандидат мистецтвознавства.

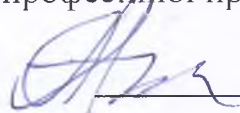
РПНД розглянуто і затверджено на засіданні кафедри театрознавства

Протокол від 24.08.2026 р., № 8

Завідувач кафедри  Наталія ВЛАДИМИРОВА
27.08.2026

РПНД погоджено з гарантом освітньої-професійної програми

“Театрознавство”

Професор, доктор філософських наук  Ангеліна АНГЕЛОВА
24.08.2026

Пролонговано:

на 20__/20__н.р.,

Завідувач кафедри _____ (_____) (ПІ), протокол від _____.20 № ____
(підпис)

на 20__/20__н.р.,

Завідувач кафедри _____ (_____) (ПІ), протокол від _____.20 № ____
(підпис)

на 20__/20__н.р.,

Завідувач кафедри _____ (_____) (ПІ), протокол від _____.20 № ____
(підпис)

на 20__/20__н.р.,

Завідувач кафедри _____ (_____) (ПІ), протокол від _____.20 № ____
(підпис)

1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма (РП) навчальної дисципліни «Просторові концепції сучасного театру» розроблена відповідно до Положення про навчально-методичний комплекс освітніх компонентів у Київському національному університеті театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого, затверджене рішенням Вченої ради від 28 травня 2024 р., протокол № 6 (введено в дію наказом від 28.05.2024 № 97-Д).

Найменування показників	Форма навчання	
	денна	
Характеристика навчальної дисципліни	Вибіркова	
Курс	2м	
Семестр	III	
Кількість кредитів	6	
Загальний обсяг годин	180 год.	
	Лекційні	
	40 год.	
	Семінарські	
	8 год.	
	Самостійна	
	132 год.	
Вид підсумкового контролю	Залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою є розширення та поглиблення теоретичних знань здобувачів про театральний простір як важливий компонент сучасної театральної та перформативної культури, його історичну трансформацію, різноманіття сучасних моделей і способів організації. Дисципліна спрямована на поглиблене осмислення взаємодії простору з режисурою, сценографією, сценічною дією, актором і глядачем, а також ознайомлення з альтернативними, site-specific, іммерсивними, інтерактивними, цифровими та гібридними просторовими практиками сучасного театру.

Завдання:

- розширити уявлення про історичні моделі театального простору та особливості їх трансформації;
- поглибити знання про теоретичні підходи до осмислення театального та перформативного простору;
- ознайомити з просторовими концепціями провідних театральних реформаторів ХХ століття та їх впливом на розвиток сучасного театру;
- розширити знання про роль простору у формуванні режисерської концепції та сценічної дії;
- поглибити розуміння сценографії як засобу концептуалізації театального простору;

- ознайомити з альтернативними та site-specific моделями організації театральної події;
- розкрити особливості нових моделей взаємодії актора, глядача та простору в іммерсивному, інтерактивному й перформативному театрі;
- розширити знання про актуальні просторові концепції українського та світового театру;
- розвинути здатність до аналізу та інтерпретації просторових концепцій сучасних вистав і перформансів.

Очікувані результати навчання (РН) за дисципліною:

У результаті опанування навчальної дисципліни здобувачі повинні продемонструвати здатність:

- характеризувати історичні та сучасні моделі театрального й перформативного простору та пояснювати особливості їх трансформації;
- застосовувати фахову термінологію та теоретичні підходи до аналізу театрального і перформативного простору;
- характеризувати просторові концепції театральних реформаторів ХХ століття та пояснювати їхній вплив на розвиток сучасного театру;
- аналізувати взаємозв'язок просторової організації з режисурою, сценографією, сценічною дією, актором і глядачем;
- характеризувати особливості альтернативних, site-specific, іммерсивних, інтерактивних, цифрових та гібридних просторових практик;
- порівнювати просторові концепції та визначати їхні художні, комунікативні й перформативні особливості;
- застосовувати теоретичні знання для аналізу та інтерпретації конкретних театральних вистав і перформансів;
- самостійно знаходити та критично опрацьовувати фахові джерела з проблематики сучасного театрального простору;
- аргументовано оцінювати тенденції розвитку просторових концепцій сучасного українського та світового театру.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПР 1. Визначати, аналізувати та пояснювати історичні, соціокультурні, художньо-естетичні аспекти розвитку світового та українського сценічного мистецтва.

ПР 2. Застосовувати знання теорії, принципи, методи та поняття з різних предметних галузей для розв'язання завдань і проблем у галузі сценічного мистецтва, зокрема театрознавства.

ПР 4. Володіти фаховою термінологією, науково-аналітичним апаратом, методикою проведення наукових досліджень, проводити аналіз і систематизацію фактологічного матеріалу театрально-сценічної культури та перформативних практик.

ПР 6. Застосовувати у мистецькій та дослідницькій діяльності знання естетичних проблем перформативних мистецтв, основних принципів розвитку сучасного сценічного мистецтва.

ПР 7. Володіти знаннями для визначення ефективності та апробації сучасних теоретичних підходів та концепцій інтерпретації феноменів культурно-мистецьких процесів.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Розподіл годин між видами робіт				
	денна форма				
	у тому числі				
	усього	лекції	семінари	практичні	сам. робота
1	2	3	4	5	8
2м курс / 3 семестр:					
Тема 1. Театральний простір як естетична, семіотична та перформативна категорія	16	4	-	-	12
Тема 2. Історичні моделі театального простору та їх трансформація	18	4	-	-	14
Тема 3. Театральний простір у концепціях театральних реформаторів ХХ століття	20	4	2	-	14
Тема 4. Простір і режисерська концепція сучасної вистави	16	4	-	-	12
Тема 5. Сценографія як концепція простору сучасного театру	20	4	2	-	14
Тема 6. Альтернативні та site-specific простори сучасного театру	18	4	-	-	14
Тема 7. Глядач у структурі театального та перформативного простору	16	4	-	-	12
Тема 8. Іммерсивний, інтерактивний та перформативний простір	20	4	2	-	14
Тема 9. Цифровий та гібридний простір сучасного театру	16	4	-	-	12
Тема 10. Просторові концепції сучасного українського та світового театру	20	4	2	-	14
Разом	180	40	8	-	132

4. Програма навчальної дисципліни:

Тема 1. Театральний простір як естетична, семіотична та перформативна категорія. Поняття театального, сценічного та перформативного простору. Театральний простір як художня система та простір сценічної події. Простір як знак, середовище та засіб організації сценічної дії. Театральна топологія та драматургія простору. Взаємозв'язок простору, тіла, мізансцени, ритму й часу. Просторове рішення як складова художньої концепції вистави.

Основні поняття / ключові слова: театральний простір, сценічний простір, перформативний простір, театральна топологія, простір-знак, семіотика простору, драматургія простору, сценічна дія, мізансцена, просторова композиція, тілесність, темпоральність.

Рекомендована література:

1. Heidegger, Martin. Art and Space. Translated by Charles H. Seibert. In: Man and World, Vol. 6, No. 1, 1973, pp. 3–8.
2. Бальме К. Вступ до театрознавства – Львів: ВНТЛ – Класика, 2008. – 269 с.
3. Гейзінга Й. Homo ludens. Київ: Основи, 1994. 258 с.
4. Драк А. М. Театрально-декораційне і кінодекораційне мистецтво. Українська радянська енциклопедія: у 12 т. Т. 11: кн. перша: стодола – фітогеографія / редкол.: М.П. Бажан (голова), Ф.С. Бабичев, А.В. Кудрицький та ін. Київ : Гол. ред. УРЕ, 1984. С. 174
5. Клековкін О. Ю. Theatrica. Лексикон. Київ : Фенікс, 2012. 801 с.
6. Островерх О. Проблеми театального простору: теоретичний аспект. Мистецькі обрії : альм. Київ, 2002. № 3. С. 143-154.
7. Паві П. Словник театру. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2006. 639 с.
8. Юдова-Романова К. Сценічний простір: проблеми термінології у мистецтвознавчих дослідженнях. № 33 (2019): Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку. С. 117-123.

Тема 2. Історичні моделі театального простору та їх трансформація. Основні історичні типи організації театального простору: античний, середньовічний, ренесансний, бароковий та класичний. Сакральний і міський простір як середовище театальної дії. Формування перспективної сценографії та театру-коробки. Трансформація співвідношення сцени, актора і глядача. Особливості просторової організації традиційних театрів Сходу: японського, китайського та інших театральних форм.

Основні поняття / ключові слова: театральна модель, оркестра, сцена, амфітеатр, сакральний простір, містерія, симультанна сцена, перспектива, театр-коробка, кулісна система, авансцена, сценічна ілюзія, східний театральний простір.

Рекомендована література:

1. Бондаренко І. Японський класичний театр // Японська література: Хрестоматія. Том II (XIV–XIX ст.) / Упорядник Бондаренко І. П. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2011. С. 130–145.
2. Вей Ф. Сучасний китайський оперний театр: на перетині традицій сходу і заходу // Мистецтво та освіта, 3(113), С. 14–17.
3. В'єтнамський драматичний театр відкриває весну шедевром «Печерна дівчина в ресторані Maxim». 18.02.2024. URL: <https://www.vietnam.vn/ua/nhahat-kich-viet-nam-khai-xuan-voi-kiet-tac-a-cave-nhang-maxim> (дата звернення: 01.03.2026).
4. Владимірова Н.В. Історія театру Західної Європи та США : посіб. для вищих навчальних закладів культури і мистецтв / Наталія Вікторівна Владимірова. - Київ, 2024. - Ч. I. - 204 с.
5. Воробей О. Театральне мистецтво Китаю: історичний екскурс :

навч. посіб. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 300 с.

6. Клековкін О. Ю. THEATRICA: Старовинний театр у Європі від початків до кінця XVIII століття: Лексикон. Київ: АртЕк. 2009. 600 с.

7. Клековкін О. Ю. Сакральний театр. Генеза. Форми. Поетика: Структур.-типол. дослідж.; Київ. держ. ін-т театр. мистец. ім. І. К.Карпенка-Карого. Київ, 2002. 272 с.

Тема 3. Театральний простір у концепціях театральних реформаторів XX століття. Трансформація традиційної сценічної моделі в театрі XX століття. Просторові пошуки авангарду та режисерського театру. Конструктивістські моделі сценічного простору. Експерименти з театральною архітектурою та відмова від традиційної сцени-коробки. Простір у концепціях А. Арто, Б. Брехта, Є. Гротовського, П. Брука, Є. Барби. Актор і глядач як активні компоненти театрального простору.

Основні поняття / ключові слова: театральна реформа, режисерський театр, авангард, конструктивізм, лабораторний театр, театральна архітектура, сценографічна революція, акторський простір, просторове рішення, «порожній простір».

Рекомендована література:

1. Lehmann H-T. Postdramatic Theatre / This edition published in the Taylor & Francis e-Library. 2006
2. Арто А. Театр і його двійник. К. Видавництво Жупанського, 2021.
3. Барба Е. Паперове Каное. Львів. 2001. Брехт Б. Про мистецтво театру. К. Мистецтво, 1977.
4. Брук П. Нитки часу. ArtHuss. 2026.
5. Вериківська І. М. Художник і сцена: основні тенденції розвитку сучасного театрального-декораційного мистецтва. Київ: Наукова думка. 1971.
6. Веселовська Г. Український театральний авангард. Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України. Київ: Фенікс. 2010.
7. Владимірова Н. В. Західноєвропейський театр у динаміці культуротворчого процесу межі ХІХ–ХХ століть: монографія. Київ. 2008
8. Гринишина М. Синтетичний театр / М.Гринишина; Ін-т проблем сучас. мистец. НАМ України. – Київ : Фенікс, 2019. 416 с.: іл.
9. Готовський Є. Театр. Ритуал. Перформер. Л. Літопис, 1999.
10. Коваленко Г. Театральний конструктивізм 1920-х років. Нариси з історії театального мистецтва України ХХ ст. АМУ, ІПСМ. Київ: Інтертехнологія. 2006. С. 301–324
11. Крег Е. Г. Про мистецтво театру / Вступ. ст. Н. Корнієнко. Мистецтво. Київ. 1974.
12. Лесь Курбас. Філософія театру. Харків-Київ. Видавець Олександр Савчук, видавництво «Основи». 2022.
13. Фіалко В. О. Театр України другої половини ХХ століття: образна лексика / В. О. Фіалко. Київ: Видавничий дім "Антиквар", 2016. 430 с.
14. <https://cricoteka.pl/pl/>
15. <https://www.svobodays.org/>
16. <https://www.uascenography.com/>

Тема 4. Простір і режисерська концепція сучасної вистави. Простір як засіб режисерської інтерпретації драматургічного матеріалу. Формування просторової концепції вистави. Просторова композиція, мізансцена та організація сценічної дії. Взаємодія простору з пластикою актора, світлом, звуком, темпоритмом та іншими засобами сценічної виразності. Трансформація простору в процесі вистави. Просторове мислення режисера та аналіз просторового рішення вистави.

Основні поняття / ключові слова: режисерська концепція, просторова концепція, просторова композиція, мізансцена, сценічна дія, темпоритм, пластика, світловий простір, звуковий простір, сценічна трансформація.

Рекомендована література:

1. Fischer-Lichte E. The Transformative Power of Performance. A new aesthetics // Routledge // Translated by Saskya Iris Jain, 2008. 232 p.
2. Goldberg R. Performance Art: From Futurism to the Present / R. Goldberg. – New-York: Thames & Hudson, 2005. 256 p.

3. Kaprow A. Essays on the blurring of art and life / Allan Kaprow; edited by Jeff Kelley, 1993 – 258 p.
4. Schechner R. Performance studies an Introduction // Fourth edition published 2020 by Routledge, 382 p.
5. Schechner R. Performance theory // Routledge // Revised and expanded edition, with a new preface by the author, 1988, 2003. 407 p.
6. Абрамович М. Пройти крізь стіни / пер. з англ. О. Михеда. Київ: ArtHuss, 2018., 384 с.
7. Вишеславський Г. Contemporary art України – від андеграунду до мейнстріму / Г.А. Вишеславський; Ін-т проблем сучас. мистец. НАМ України. – Київ: ІПСМ НАМ України, 2020. 256 с.: іл.
8. Протас М. Мистецтво посткультури: тенденції, ризики, перспективи / М. Протас; Ін-т проблем сучас. мистец. НАМ України. – Київ : ІПСМ НАМ України, 2020. 432 с.
9. Станіславська К. І. Мистецько-видовищні форми сучасної культури: монографія / Катерина Станіславська ; вид. друге, перероб. і доп. – К. : НАККиМ, 2016. 352 с. : іл.
10. Шумська Я. Інсталяція та перформанс у мистецтві кінця ХХ – початку ХХІ століття: українсько-польська співпраця, творчі експерименти та взаємовпливи: дис. канд. мистецт-ва : 17.00.05. Львів, 2017 – 166 с.
11. Яцик І., Безугла Р. Мистецький модернізм та перформанс в Україні (перша половина ХХ століття). Науковий журнал Художня культура. Актуальні проблеми. 20 (2), 2024. 47-55 с.

Тема 5. Сценографія як концепція простору сучасного театру. Сценографія як цілісна система організації та візуальної концептуалізації театрального простору. Співвідношення сценографії та режисерської концепції. Взаємодія декорації, об'єкта, костюма, світла, кольору, фактури й медіа. Візуальна драматургія та просторове мислення сценографа. Мультимедійна та цифрова сценографія. Сучасні сценографічні практики України та світу.

Основні поняття / ключові слова: сценографія, сценічний дизайн, просторовий дизайн, візуальна драматургія, об'єкт у театрі, костюм, світловий дизайн, мультимедійна сценографія, цифрова сценографія, експозиційність, кураторські практики.

Рекомендована література:

1. Бевзюк-Волошина Л. «Незручний театр» на маргінесі мистецького процесу. У пошуках нового гуманізму. Мистецтвознавство України: зб. наук. праць. 2014
2. Бевзюк-Волошина Л. Зміна візуальної домінанти у виставах постмодерністського (постдраматичного) театру України. «Науковий вісник» Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. Карпенка-Карого: зб. наук. праць. 2015

3. Данилейко Л. Самопрезентація та самоідентифікація у світі української сценографії від часів авангарду до сьогодення. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Сценічне мистецтво. 2024

4. Стипендія імені Антонена Арто: каталог робіт 2022-2024. – Київ: 2025. 76 с.

5. Ковальчук О. Молоде покоління українських сценографів. Питання навчання. Пошуки. Експерименти. Сучасне мистецтво: наук. зб. Київ: Фенікс. 2012. Вип. VIII. С. 153–166.

6. Ковальчук О. Сучасне покоління українських сценографів. Наслідування традицій та спрямованість у майбутнє. МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія: зб. наук. праць з мистецтвознавства і культурології. Київ: ХІМДЖЕСТ. 2010. Вип. 7. С. 98–106. 77.

7. Baudrillard J. The System of Objects. Verso books. 2020.

8. Howard P. What is Scenography? 2nd ed. London: Routledge, 2019.

1. <https://www.uascenography.com/>

2. <https://www.scenography-gallery.com/>

3. <https://oistat.org/>

4. <https://www.sharjahwsd2025.com/>

5. <https://pq.cz/>

6. <https://www.scenographybiennale.ro/>

7. <https://www.tbilisibiennale.com/2024/>

Тема 6. Альтернативні та site-specific простори сучасного театру. Відмова від традиційної театральної будівлі та освоєння нетрадиційних просторів. Site-specific театр і перформанс. Театральна подія в міському, промисловому, історичному, природному та інших середовищах. Простір як співтворець сценічної події. Взаємодія художнього твору з конкретним місцем та його історією. Міждисциплінарність і нові способи організації театральної комунікації.

Основні поняття / ключові слова: site-specific театр, альтернативний простір, перформанс, інсталяція, міський простір, публічний простір, простір події, середовище, міждисциплінарність, взаємодія з середовищем.

Рекомендована література:

1. Веселовська, Г.І., 2019. Театр як комунікативна система. В: Сценічне мистецтво у світовому культурному просторі ХХІ століття. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ, Україна, 19 квітня 2019. Київ: Київський національний університет культури і мистецтв, с.34-36.

2. Бевзюк-Волошина Л. Театр і реальність. Просторова дезорієнтація глядача. Науковий вісник «Курбасівські читання». 2014

3. Гарбузюк М. Інструментальне значення театру в контексті (пост)колоніалізму.

LB.UA.URL:https://lb.ua/culture/2023/08/11/569453_instrumentalne_znachennya_te_atru.html (дата звернення 23.03.2026)

4. Fischer-Lichte E. The Transformative Power of Performance. A new aesthetics // Routledge // Translated by Saskya Iris Jain, 2008. 232 p.

5. Schechner R. Performance studies an Introduction // Fourth edition published 2020 by Routledge, 382 p.

6. Schechner R. Performance theory // Routledge // Revised and expanded edition, with a new preface by the author, 1988, 2003. 407 p.

7. Lehmann H-T. Postdramatic Theatre / This edition published in the Taylor & Francis e-Library. 2006.

Тема 7. Глядач у структурі театрального та перформативного простору. Трансформація моделі взаємодії актора і глядача в сучасному театрі. Четверта стіна, дистанція, безпосередній контакт та співучасть. Глядач як спостерігач, учасник і співтворець театральної події. Просторова організація глядацького досвіду. Тілесне та емоційне сприйняття простору. Просторова дезорієнтація, афективний вплив та формування естетичного досвіду.

Основні поняття / ключові слова: глядач, рецепція, перцепція, четверта стіна, дистанція, співучасть, естетичний досвід, тілесне сприйняття, афект, просторова дезорієнтація.

Рекомендована література:

1. Fischer-Lichte E. The Transformative Power of Performance: A New Aesthetics. Routledge, 2008.
2. Schechner R. Performance Studies: An Introduction. 4th ed. 2020.
3. Веселовська Г. І. Театр як комунікативна система. Сценічне мистецтво у світовому культурному просторі ХХІ століття. Київ, 2019. С. 34–36.
4. Бевзюк-Волошина Л. Театр і реальність. Просторова дезорієнтація глядача. Курбасівські читання. 2014.
5. Goldberg R. Performance Art: From Futurism to the Present. New York: Thames & Hudson, 2005.

Тема 8. Іммерсивний, інтерактивний та перформативний простір. Іммерсивність як принцип організації сучасної театральної події. Інтерактивні та партисипативні моделі театру. Перформанс, хепенінг та інсталяція як форми просторової організації мистецької події. Залучення глядача до структури сценічної дії. Простір як подія та досвід. Трансформація меж між сценою і глядацьким простором. Значення тілесності, присутності та взаємодії.

Основні поняття / ключові слова: іммерсивний театр, інтерактивність, партисипативність, перформативність, присутність, тілесність, хепенінг, інсталяція, простір-подія.

Рекомендована література:

1. Schechner R. Performance Studies: An Introduction. 4th ed. 2020.
2. Goldberg R. Performance Art: From Futurism to the Present. New York: Thames & Hudson, 2005.
3. Kaprow A. Essays on the Blurring of Art and Life. Ed. Jeff Kelley. 1993. 258 p.
4. Fischer-Lichte E. The Transformative Power of Performance: A New Aesthetics. Routledge, 2008.
5. Абрамович М. Пройти крізь стіни. Київ: ArtHuss, 2018. 384 с.

6. Шумська Я. Інсталяція та перформанс у мистецтві кінця XX – початку XXI століття: українсько-польська співпраця: дис. ... канд. мистецтв. Львів, 2017. 166 с.

7. Яцик І., Безугла Р. Мистецький модернізм та перформанс в Україні (перша половина XX століття). Художня культура. Актуальні проблеми. 2024. Т. 20, № 2. С. 47–55.

Тема 9. Цифровий та гібридний простір сучасного театру. Цифрові технології як засіб трансформації театрального простору. Відеопроєкція, мультимедіа та інтерактивні технології у сценічній практиці. Поєднання фізичного, цифрового та віртуального середовищ. Віртуальна та доповнена реальність у театральному мистецтві. Гібридні форми театральної події. Цифрова присутність актора та трансформація традиційного розуміння сцени, простору й глядацької взаємодії.

Основні поняття / ключові слова: цифровий простір, медіапростір, гібридний простір, мультимедіа, відеопроєкція, інтерактивні технології, віртуальна реальність, доповнена реальність, цифрова присутність.

Рекомендована література:

1. Howard P. What is Scenography? 2nd ed. London: Routledge, 2019.
2. Lehmann H.-T. Postdramatic Theatre. Taylor & Francis e-Library, 2006.
3. Fischer-Lichte E. The Transformative Power of Performance: A New Aesthetics. Routledge, 2008.
4. Schechner R. Performance Studies: An Introduction. 4th ed. 2020.
5. Бевзюк-Волошина Л. Зміна візуальної домінанти у виставах постмодерністського (постдраматичного) театру України. Науковий вісник КНУТКиТ ім. І. Карпенка-Карого. 2015.
6. Данилейко Л. Самопрезентація та самоідентифікація у світі української сценографії від часів авангарду до сьогодення. Вісник КНУКиМ. Серія: Сценічне мистецтво. 2024.

Тема 10. Просторові концепції сучасного українського та світового театру. Основні тенденції розвитку театрального простору на початку XXI століття. Нові моделі сценічної організації та театральної комунікації. Сучасні українські та світові сценографічні й режисерські практики. Трансформація театрального простору під впливом суспільних, технологічних та культурних змін. Простір театру в умовах війни, кризи та суспільної нестабільності. Перспективи розвитку просторових концепцій сучасного театру.

Основні поняття / ключові слова: просторова концепція, сучасний театр, театральний експеримент, сценографічна практика, театральна інновація, кризовий простір, трансформація театрального простору, театральна подія, нові театральні моделі.

Рекомендована література:

1. Гринишина М. Синтетичний театр. Київ: Фенікс, 2019. 416 с.
2. Вишеславський Г. Contemporary Art України – від андеграунду до мейнстріму. Київ: ПСМ НАМ України, 2020. 256 с.

3. Протас М. Мистецтво посткультури: тенденції, ризики, перспективи. Київ: ІПСМ НАМ України, 2020. 432 с.
4. Данилейко Л. Самопрезентація та самоідентифікація у світі української сценографії від часів авангарду до сьогодення. Вісник КНУКіМ. Серія: Сценічне мистецтво. 2024.
5. Брук П. Нитки часу. Київ: ArtHuss, 2026.
6. Український проект UAScenography, де розміщено Віртуальний музей української сценографії - <https://www.uascenography.com/>
7. Сайт єдиної в Україні Галереї у Львові - <https://www.scenography-gallery.com/>
8. Сайт Міжнародної спілки сценографів, театральних архітекторів та техніків OISTAT - <https://oistat.org/>
9. Сайт World Stage Design 2025, одного з найбільших міжнародних форумів сценографії - <https://www.sharjahwsd2025.com/>
10. Сайт Празького квадрієнале, одного з найбільших і найперших міжнародних форумів сценографії - <https://pq.cz/>
11. Сайт міжнародного Бухарестського бієнале сценографії - <https://www.scenographybiennale.ro/>
12. Сайт міжнародного Тбіліського бієнале сценографії - <https://www.tbilisibiennale.com/2024/>

Завдання для семінарської роботи та критерії оцінювання

Тема	Завдання	Форма подання	Макс. Кількість балів
1 2 3	Порівняти історичні моделі театального простору та визначити трансформацію взаємодії актора, глядача і сценічного середовища.	доповідь	20
4 5	Проаналізувати просторову концепцію конкретної вистави та визначити взаємозв'язок режисерського рішення, сценографії, мізансцени, світла і звуку.	доповідь	20
6 7 8	Проаналізувати site-specific, іммерсивну або інтерактивну практику та визначити особливості взаємодії актора і глядача.	доповідь	20
9 10	Проаналізувати сучасну театральну практику з використанням цифрових або мультимедійних технологій та визначити їхній вплив на театральний простір і глядацький досвід.	доповідь	20

Критерії оцінювання семінарів:

Критерії оцінювання	Кількість балів
Здобувач демонструє ґрунтовне знання матеріалу, здійснює самостійний та аргументований аналіз театральних практик, використовує фахову термінологію, формулює обґрунтовані висновки, презентує матеріал логічно та послідовно	15-20
Здобувач добре володіє матеріалом, здійснює аналіз із незначними неточностями, використовує основну фахову термінологію, формулює переважно обґрунтовані висновки	
Здобувач демонструє загальне розуміння матеріалу, аналіз є	8-14

поверховим, допускаються неточності у використанні термінології та формулюванні висновків	
Здобувач недостатньо володіє матеріалом, не може самостійно здійснити аналіз, допускає суттєві помилки, висновки відсутні або необґрунтовані	1-7
Завдання не виконане	0

5. Методи навчання

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- словесні методи: розповідь, лекція, пояснення, бесіда, дискусія.
- наочні методи: ілюстрація, демонстрація, спостереження.
- методи формування практичних умінь та навичок: виконання практичних завдань, розробка схем, таблиць, складання опорних конспектів, складання словника понять;
- методи активного, евристичного і проблемного навчання.

6. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

Тема	Завдання	Форма подання	Макс. Кількість балів
1-10	Самостійне опрацювання рекомендованої літератури	доповідь на семінарських заняттях	-

7. Форми проведення контролю та критерії оцінювання

Результати навчальної діяльності здобувачів оцінюються за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль: здійснюється під час проведення семінарських занять, експрес-опитування;

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку (є результатом накопичення балів за поточний контроль).

8. Розподіл балів, які отримують студенти

Критерії оцінювання	К-сть одиниць	К-сть балів за одиницю	Сума балів
Присутність на лекційному занятті	10	2	20
Виступи, участь в обговореннях на семінарських заняттях	4	20	80
РАЗОМ			100

1 курс, I семестр

Вид роботи	T1	T2	T3	T4	T5	T6	Сума
Експрес-опитування	5	5	5	5	5	5	30
Семінарське заняття	-	14	14	14	14	14	70
Разом							100

Шкала відповідності оцінок

Оцінка за стобальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Значення оцінки	Рівень компетентності
90 – 100	A	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з можливими незначними недоліками	Високий (творчий)
82 – 89	B	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок	Достатній (конструктивно-варіативний)
74 – 81	C	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок	
64 – 73	D	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності	Середній (репродуктивний)
60 – 63	E	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)	
35 – 59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання	Низький (рецептивно-продуктивний)
0 – 34	F	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни	

9. Рекомендована література

Базова

1. Brook P. The Empty Space. 1968.
2. Fischer-Lichte E. The Transformative Power of Performance. 2008.
3. Goldberg R. Performance Art: From Futurism to the Present. 2005. / Голдберг Р. «Світ мистецтва. Мистецтво перформансу». 2026 382 с.
4. Heidegger, M. Art and Space. Man and World, 6(1), 1973, pp. 3–8.
5. Kaprow A. Essays on the Blurring of Art and Life. 1993.
6. Lehmann H.-T. Postdramatic Theatre. 2006.
7. Piscator E. Political Theatre. 2007.
8. Schechner R. Environmental Theater. 2000.
9. Schechner R. Performance Theory. 2003.
10. Арто А. Театр і його двійник. Київ, 2021.
11. Бальме К. Вступ до театрознавства. Львів: ВНТЛ-Класика, 2008.
12. Барба Е. Паперове каное. Львів, 2001.
13. Бевзюк-Волошина Л. «Незручний театр» на маргінесі мистецького процесу. У пошуках нового гуманізму. Мистецтвознавство України: зб. наук. праць. Київ, 2014.

14. Бевзюк-Волошина Л. Зміна візуальної домінанти у виставах постмодерністського (постдраматичного) театру України. «Науковий вісник» Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. Карпенка-Карого: зб. наук. праць. Київ, 2015.
15. Брехт Б. Про мистецтво театру. Київ, 1977.
16. Брук П. Нитки часу. ArtHuss. 2026.
17. Веселовська Г.І. Український театральний авангард. К. Фенікс, 2010.
18. Владимірова Н.В. Західноєвропейський театр у динаміці культуротворчого процесу межі ХІХ – ХХ століть. Київ, 2008.
19. Гейзінга Й. Homo ludens. Київ: Основи, 1994.
20. Гринишина М. Синтетичний театр. Ін-т проблем сучас. мистец. НАМ України. Київ : Фенікс, 2019.
21. Готовський Є. Театр. Ритуал. Перформер. Львів, 1999.
22. Данилейко Л. Самопрезентація та самоідентифікація у світі української сценографії від часів авангарду до сьогодення Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Сценічне мистецтво, Київ, 2024.
23. Клековкін О. Ю. Theatrica. Лексикон. Київ: Фенікс, 2012.
24. Клековкін О. Ю. THEATRICA: Старовинний театр у Європі від початків до кінця ХVІІІ століття: Лексикон. Київ: АртЕк. 2009.
25. Крег Е. Г. Про мистецтво театру. К. Мистецтво, 1974.
26. Лесь Курбас. Філософія театру. Харків-Київ. Видавець Олександр Савчук, видавництво «Основи». 2022.
27. Паві П. Словник театру. Львів, 2006.
28. Український театр ХХ століття: Антологія вистав / за заг. ред. М. Гринишиної. К. 2016.
29. Фіалко В. О. Театр України другої половини ХХ століття: образна лексика / В. О. Фіалко. Київ: Видавничий дім "Антиквар", 2016.
30. Шумська Я. Інсталяція та перформанс у мистецтві кінця ХХ – початку ХХІ століття: українсько-польська співпраця, творчі експерименти та взаємовпливи: дис. канд. мистецт-ва : 17.00.05. Львів, 2017.
31. Юдова-Романова К. Сценічний простір: проблеми термінології у мистецтвознавчих дослідженнях. № 33 (2019): Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку. С. 117-123.
32. Яцик І., Безугла Р. Мистецький модернізм та перформанс в Україні (перша половина ХХ століття). Науковий журнал Художня культура. Актуальні проблеми. 20 (2), 2024. С. 47-55.

Додаткова:

1. Вишеславський Г. Contemporary art України.
2. Протас М. Мистецтво посткультури.
3. Станіславська К. Мистецько-видовищні форми сучасної культури.
4. Kantor T. Lekcje mediolańskie [Milanese lessons]. 1991. Cricoteka.
5. Абрамович М. Пройти крізь стіни. ArtHuss. 2018.
6. Арто А. Геліогабал та інші тексти. К: Видавництво Жупанського, 2023.

7. Мелешкіна І. Анатоль Петрицький і Оскар Шлеммер: сценографічний конструктивізм. Київ, Музей театального, музичного та кіномистецтва України, 2021.
8. Клековкін О. «Еклектика» Макса Рейнгардта. Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини. 2015. Вип. 11. – С. 118-143.
9. Островерх О. Проблеми театального простору: теоретичний аспект. Мистецькі обрії : альм. Київ, 2002. No 3. С. 143-154.
10. Воробей О. Театральне мистецтво Китаю: історичний екскурс : навч. посіб. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021.
11. Клековкін О. Ю. Сакральний театр. Генеза. Форми. Поетика: Структур.-типол. дослідж.; Київ. держ. ін-т театр. мистец. ім. І. К.Карпенка-Карого. Київ, 2002. 272 с.
12. Нікітюк М. Театри Японії: традиційний проти актуального. URL: <https://teatre.com.ua/modern/teatry-japonij-tradytsijnyj-proty-aktualnogo/> (дата звернення: 01.03.2026).
13. Baudrillard J. The System of Objects. Verso books. 2020.

Інформаційні ресурси

1. Сайт Інституту проблем сучасного мистецтва (монографії про сучасне театральне мистецтво) - <https://mari.kyiv.ua/index.php/publications/scientific-publications>
2. Сайт Музею Т. Кантора – Крікотекa у Кракові - <https://cricoteka.pl/pl/>
3. Сайт, присвячений сучасним дослідженням про творчість і вплив чеського сценографа Й. Свободи на подальшу сценографію - <https://www.svobodays.org/>
4. Український проект UAScenography, де розміщено Віртуальний музей української сценографії - <https://www.uascenography.com/>
5. Сайт єдиної в Україні Галереї у Львові - <https://www.scenography-gallery.com/>
6. Сайт Міжнародної спілки сценографів, театральних архітекторів та техніків OISTAT - <https://oistat.org/>
7. Сайт World Stage Design 2025, одного з найбільших міжнародних форумів сценографії - <https://www.sharjahwsd2025.com/>
8. Сайт Празького квадрієнале, одного з найбільших і найперших міжнародних форумів сценографії - <https://pq.cz/>
9. Сайт міжнародного Бухарестського бієнале сценографії - <https://www.scenographybiennale.ro/>
10. Сайт міжнародного Тбіліського бієнале сценографії - <https://www.tbilisibiennale.com/2024/>
11. Діджітал архів Леся Курбаса, розроблений Музеєм театального, музичного і кіномистецтва України - <https://openkurbas.org/>
12. Сайт Фонду Алли Горської та Віктора Зарецького - <https://horska-zaretskyi.com/>
13. Сайт журналу The Scenographer - <https://www.thescenographer.org/>